

Календик

Христово васкрсење — силазак у ад

Христос са великим крстом у руци — знамењем победе над смрћу (окружен сјајном овалном ауреолом од које полазе зраци у свим правцима) стоји на укрштеним капцима разваљених врата пакла. Под Његовим ногама је адски понор у чијој дубини лежи окован сатана — „Велзевул, носилац сваког греха“. Са стране су две групе старозаветних праведника — лево праоци, десно пророци. Христос хвата за руку клечећег Адама и подиже га из гроба; из Адама клечи Ева и пружа руке ка Христу. Позади прародитеља збијају се и други праоци и праматере. На другој страни приказани су св. Јован Претеча, цареви Соломон и Давид и други пророци.

Ова илустрација се налази у „Цветном триоду“, богослужбеној књизи штампанију у манастиру Мркишине Цркве 1565. године. Манастир Мркишина Црква, који се помиње у 16. веку, налазио се у ужичком или рудничком крају, а значајан је управо због тога што се ту налазила једна од првих српских печатница (штампарија), у којој су печатане црквене књиге. „Цветни триод“ из Мркишине Цркве спада, дакле, међу прве српске штампане књиге, а дело је јеромонаха Мардарија, великог мајстора — печатника; илустрације су радили „поп Живко и Ђакон Радул“ 1562—65. године.

**Христос васкрсе !
исток дрхће, пламти . . .**
**Христос васкрсе !
тихо звезде трепћу,**
**Христос васкрсе !
будни петли клепћу,**
**Христос васкрсе !
свуда нек' се памти.**

**Устао велик
к'о људска страдања,
моћан к'о бела
управљена једра,
звездица сјајних
пуна су му недра,
а коса ноћне росе
што још сања.**

**И земља ето,
посула се цвећем,
у гроб је саш'о
да га дахом згреје,
да место смрти
свуд живот посеје,
да беде људске
огреје пролећем.**

**Христос васкрсе !
Христос васкрсе !
Нек' љубав поће
широм бела света,
јер смрт јој више
не може да смета ! —
Голготске руже,
свуда нек' разнесе . . .**

Исаије Митровић

ИСАИЈЕ С. МИТРОВИЋ рођен је 27. маја 1880. године. Потиче из грађанске породице. Рано је остао без оца Спасоја Високог, који је, изгледа, по реклом из Херцеговине.

Исајина мајка Петра преузима бригу над својом децом. У Брчком Исаје завршава основну и трговачку школу, а 1902. године Српску православну учитељску школу у Пакрацу као стипендиста Црквене општине у Брчком.

Од 1. септембра 1902. године службује у српским основним школама у

Темељ вере и

„Ја сам Васкрсење и живот;
ко верује у мене живеће —
ако и умре” (Јн 11:25).

Овим речима Спаситељ је за време свог земаљског живота учио и уверавао своје да смрти нема за онога ко прихвати и усвоји његово спаситељско и спасносно дело. Речима, својом науком и делима он их је усврavao, али тек својим васкрсењем их је потпуно уверио да је он сам васкрсење и живот. Ко њега, његову личност, науку, његово искушитељско дело усвоји, тај је пребродио смрт и прешао у вечни живот. Код Христа су његова личност, његова реч и његово дело једно; једно од другога се не може одвојити нити замислити. То се најбоље види у његовом учству о вечном животу и његовом васкрсењу као потврди и доказу да је он сам живот и извор живота. Његово уверавање да је смрт побеђена нашло је своју потврду у његовом васкрсењу; тиме је смрт стварно побеђена, а људима је дата могућност и моћ да и они пређу у вечни живот где смрти нема. Христово васкрсење, дакле, представља коначну и необориву потврду његовог целокупног учења и његове богочовечанске личности. Зато је оно темељ хришћанске религије и хришћанског живота. „Ако својим устима исповедаш да је Исус Господ и поверијеш у свом срцу да га је Бог васкрсао из мртвих, бићеш спасен. Јер срцем се верује за праведност, а устима се исповеда на спасење”, читамо у посланици Римљанима (10:9—10). То значи да треба веровати у Христово

васкрсење из мртвих. Јер је Бог и Отац тиме показао не само да је Исус Христос његов Син над којим смрт нема никакве власти, него и да је примио његову искушитељску жртву!

Христово васкрсење није само победа над смрћу него и победа над страхом од смрти, од које се човек увек ужасавао. Ослободити човека од страха могао је само он, Богочовек. Његове речи: „Нека се не узинавираша срце и нека не стражује” (Јн 14:27) живе у душама верник као живи и непресушни извор снаге која савладава страх. Оне живе и рађају живот зато што су потекле из Живота. Суштину ове животворне тајне исказао је јасно и сажето апостол Павле у посланици Ефесцима: „Бог, који је богат у милости, због своје велике љубави којом нас је заболео, оживео је Христом и нас... с њим је вакрсао и нас и поставио на небесима у Христу Исусу” (Еф. 2:4—6). Бог је даровао нама животог тиме што је Христа вакрсао.

Вест о Христовом васкрсењу про- дрла је муњевитом брзином у душу верних и неверних. У првима је по- стала победоносно гесло и извор не- наслућене силе, а у другима је иза- звала неописиву смутњу, беспомоћну мржњу и доживотну муку. Свесни ове највеће истине, Христовог васкрсења и његовог значаја, апостоли су њом почели своју проповед и мисију. Христово васкрсење из мртвих истицали су као необорив доказ да је он

Говеђем Пољу (Славонија), 1903. у Језеру, 1904., 1905., 1906. у Бихаћу, 1907., 1908. у Гламочу, а 1909. постављен је за учитеља државне основне школе у Старом Селу (Гламоч) где остаје пуних 10 година. Године 1919. Исаје прелази у Гламоч, 1922. у Пријedor где остаје до 1929. када прима управу основне школе у Бања Луци где је пензионисан 25. децембра 1939. године.

У току II светског рата као избеглица живи у Београду. Сарађивао у

47 листова. Објавио велики број песама, приповедака, драма. Многе његове песме су компоноване. Био је дубоко религиозан човек и својим животом и радом служио је на част Српској православној цркви. Пред смрт је позвао јеромонаха о. Данила (Цветкова) да се исповеди и причести.

Његова захвална деца, међу којом је и данашњи митрополит добробо-сански Владислав, издала су 1978. годину збирку његових песама под насловом: „Осмеси живота”.

Својом јединственом светлошћу Христово вакрсење разгони из људских душа сваки мрак и страх...

Бог је, са своје стране, пружио лек за ослобођење од

општег страха, али се од сваког појединца очекује одважност, одлучност, слободно опредељење да се тај лек прихвати, прими у себе, и на тај начин постигне коначно оздрављење — вечни живот.

хришћанског живота

прави Господ. „Нека сав дом Израиљев сигурно зна да је Бог учинио Господом и Христом овога Исуса кога сте ви распели”, „Убили сте зачетника живота, кога је Бог вакрсао из мртвих, чemu смо ми сведоци” (Дела ап. 2:36, 3:15), рекао је први беседник у Хришћанској цркви, апостол Петар, и отаца се истина, да је Бог вакрсао Христа из мртвих, налази у тешишту апостолске проповеди (Дела ап. 2:36, 3:15, 4:10, 5:30, 10:40, 13:30, 13:37, 1. Петр. 1:21). Увек је наглашавано да је Бог Отац тај који је Христа вакрсао (Рим. 8:25, 1. Кор. 6:14, 2. Кор. 5:15, 13:4, Еф. 1:19, Кол. 2:12) а нас оправдава (Рим. 3:26, 30 8:30 Гал. 3:8).

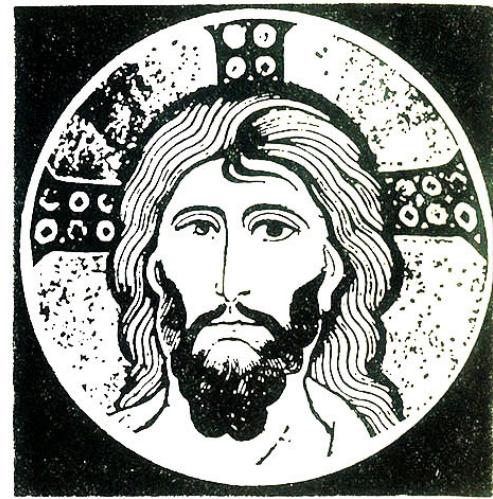
У ову тајну посебно понире апостол Павле и настоји да је објасни, да покаже тачно како се догодило Христово вакрсење и како ми долазимо до вечног живота. „Ми смо крштењем у смрт заједно с њим сахрањени, да бисмо, као што је Христос вакрснут из мртвих Очевом славом, и ми на исти начин живели новим животом” (Рим. 6:4). Тумачећи ово место Теодорит допуњава Апостолове мисли додајући да је Отац вакрсао Исуса као человека, јер је он као човек и страдање примио.² Христос је, додуше, „био распет из слабости, али живи од сile Божије. Па и ми смо слаби у њему, али ћемо с њим живети од сile Божије” (2. Кор. 13:4). У Христовом вакрсењу показала се изнад свега величина свемогућства и непобедиве силе Божије. Зато Апостол манифестију те свемоћи у Христовој вакрсењу назива славом Очевом.³

„Своју силу моћ Бог је показао на Христу када га је вакрсао из мртвих и посадио себи с десне стране на небесима”, учи даље велики Апостол (Еф. 1:20). Победоносном силом Божијом Христос је подигнут из мртвих и уздигнут на небо с десне стране Бога Оца. Десна страна озна-

чава часг и блаженство. Иако код Бога нема десно и лево, већ је све десно, Апостол употребљава овај израз имајући у виду првенствено Христову људску природу. Онај који је живео на земљи у телу и крст поцнео, попео се на Божији престо захваљујући Божијој сили која се на њему показала. Христос сада влада на небу са Богом Оцем, али не као једна од многих небеских сила, које све сада не познајемо а које ћемо упознати у будућем свету, него учествује у Божијој слави која је својствена једиородном Сину Божијем. Зато је Христос над свим небеским силама преко којих Бог показује своју моћ. Што са Богом седи онај који је и сам Бог и што Син влада са Оцем, није ништа чудновато, јер је овај заједница власти спојена истом природом. Али да природа, узета од нас буде учесник у части онога који је узео, па изгледа да нема никакве разлике у поштовању, већ се преко видљиве природе обожава невидљиво божанство — то превазилази свако чудо. Схватање ове тајне представља темељ и садржај наше вере.⁴

То су све разлоги што се истина Христовог вакрсења налази у средишту Павлове теологије. Он је објашњава на више начина, а своју основну тезу изражава активом: Бог је вакрсао Исуса из мртвих (Рим. 4:24, 8:11, 10:9, 1. Кор. 6:14, 15:15, 2. Кор. 4:14, Гал. 1:1, Еф. 1:20, Кол. 2:12, 1. Сол. 1:10) и пасивом: Исус би вакрснут (Рим. 4:25, 6:4, 6:9, 1. Кор. 15:4, 15:12—14, 15:16—17, 15:20).

Својом јединственом светлошћу Христово вакрсење разгони сваки мрак из људских душа и страх — сваком добро познат. Не ради се само о страху од смрти него и о страху од узрочника смрти, греха, онога што стварно убија и одводи у смрт. Бог је, са своје стране, пружио лек за ослобађање од општег страха, али од свакога појединца се очекује од-

Мада си у гроб сишао,
Бесмртни,
силу сада Ти си разорио;
и као победник
вакрсао си,
Христе Боже,
јављајући
женама — мироно-
сицама:
Радујте се!
дарујући
Твојим апостолима
мир,
а палима
вакрсење.

У скрни кондак

важност, одлучност, слободно опредељење да се тај лек прихвати, прије у себе и на тај начин постигне коначно оздрављење, вечни живот. Као пример такве одважности еванђеља нам истичу племениту одлучност жена мироносице, које су не обазијући се на Исусове многобројне и моћне непријатеље похитале на његов гроб руковођене само љубављу према свом Господу. А љубав не зна за сирах и препреке. Слушајући само глас свога срца оне су већ у свануће стигле до светога гроба. Похитале сују свом Господу и не знајући да је вакрсао. Да ли тако журимо и ми који знамо да је Христос вакрсао? Да ли ми жртвујемо нешто од свога одмора да бисмо што престигли до свога Господа? Поставимо себи ова питања, сагледајмо себе у светlostи Христова вакрсења и проверимо своју одважност, одлучност и спремност на жртву, мању и већу, за своје добро, за свој спас.

¹ Ев. Матопулу, Ерминија ис тин прос Ромеус епистолин ту апостолу Павлу, Атина 1928, 210.

² Минь 82, 106

³ Е. Матопулу, 110.

⁴ Е. Чарнић, Светог апостола Павла посланица Ефесцима, Београд 1969.

Јаја од кристала

Било их је у кући троје.

Отац је скупљао папираће са неким цифрама и што је већа била цифра, тим се он више радовао и поносио пред суседима. Мати је купила руко и што је више било свилених и самосталних хаљина, огтача од крзна и капица са врхом од броката, тим је она више полагала на своју лепоту и тим се надменије понашала према сусеткама. Девојчица је скупљала јаја. Мамино јаје било је црвено, везано златном траком и отварало се на две половине.

Татино јаје било је жуто, дрвено и састојало се од два дела, горњег и доњег. Девојчици јаје било је од сувога злата и тако јако запрафљено, да га је тешко било отворити.

Једном о Ускрсу дође деда у одједди од броката. Певао је и читао из велике књиге украсене драгим камењем, па је наредио да се она пољуби.

Затим је дао сваком по једно јаје од кристала и рекао:

„Гледајте, како се сијају ова јаја. Нека вам душе буду тако светле и ви никад нећете умрети“.

Отац рече: „Не смеју се продати, јер су ускршиња. Узми их и чувај“.

Мати рече: „Од њих се не може направити украс. Узми их, играј се“.

Девојчица рече: „Дивна су. Сачувавају их“.

И она их је ставила међу велика јаја.

Но, десно се пожар. Очеви папирићи — изгореше. Мајчине хаљине — изгореше. Велика јаја — изгореше. Тело оца, матере и девојчице тако су исто изгорела у огњу као и цела њихова кућа.

Све се претворило у пепео који је ветар разнео.

Али нису изгорела јаја од кристала и људске душе, које је љубав чисте девојчице ставила у њих. У ведре ускршиње ноћи могу се видети на небу три звезде налик на јаја. Највећа баџа жуту светлост. Средња гори као црвени зрак. А најмања се блиста тако јасно, као најчистији бели кристал.

1972—73.

**Сви ви,
који сте у Христа крштени,
у Христа сте се обукли,
Алилуја!**

„Ево јагње Божије које уклања грех света“ (Јн. 1:29.) — Сведочанство св. Јована Крститеља, део слике „Први излазак Христа пред Народ“ рад Александра Андрејевича Иванова (из 1837—57. г.). Ова слика је једно од највелелепнијих дела руског сликарства 19. века. Чува се у Третјаковској галерији у Москви.

Крштење —**наш Ускрс**

Крштење је наш Ускрс у Цркви. Оно је наша смрт и наше вакрсење у Христу и са Христом. Као што је Господ умро и био сахрањен, тако се и верни у крштењу сахрањују са Христом, да би тако умртили старог, грешног человека (Рим. 6 : 3—6). И као што је Христос вакрсао трећега дана, тако и ми после трократног погружавања (уроњавања) у воду ступамо у вечни живот вакрслог Господа, над којим „смрт не господари више“ (Рим. 6 : 9). Зато је крштење наша Пасха, прелазак из tame у светлост, из ропства у слободу, са земље на небо, из смрти у живот. То је тренутак у нашем животу када нам се заиста дешава ускрс.

У Библији налазимо светога Јована Крститеља како крштава народ у знак покајања и припреме за долазак Господа Исуса Христа и царства Божијег. Овде је крштење имало знак смрти старог, грешног человека и знак живота новог человека, који се определио за праведност. У незнабожачким религијама свечано прање водом имало је слично значење, често повезано са смрћу и поновним рађањем природе.

Међутим, у Господу Христу и Његовој Цркви, крштење није само знак моралног и духовног преображаја. У хришћанској крштењу се дешава нешто реално ономе који се хрсти. Он умире заједно са Господом Христом и заједно са Њиме вакрсава за нови живот.

Наравно, хришћанско крштење мора бити прихваћено, усвојено и доживљено. Али то „доживљено“ није нешто, да се тако изразимо, „за свој рачун“. То није резултат личног напора и решености. Пре свега, то је нешто што је могуће само зато што је Господ Исус Христос умро и вакрсао. Само благодатни дар Светога Духа чини да то нешто буде могуће.

Свети апостол Павле је овако писао: „Или не знаете да смо сви ми, који смо крштени у Христа Исуса, у његову смрт крштени? Тако смо ми кр-

штењем у смрт заједно с њим сахрањени, да бисмо, као што је Христос вакрснут из мртвих очевом словом, и ми на исти начин живели новим животом. Јер кад смо срасли са сликом његове смрти, онда ћемо срасти и са сликом његовог вакрсења.

То знамо, да је наш стари човек распет с њим, да би грешно тело било обеснажено, да ми више не робујемо греху. Јер ко је умро — опростио се греха. Ако смо пак умрли с Христом, верујемо да ћемо и живети с њим, знајући да Христос, вакрснут из мртвих, више не умире; смрт више не господари над њим. Што је, наиме, умро — умро је греху једном за свагда, а што живи Богу живи. Тако исто и ви о себи мислите да сте мртви греху, а живи Богу у Христу Исусу“ (Римљ. 6 : 3—11).

Крштени излази из воде чист, препорођен, „мртав греху а жив Богу“. На тај начин тајна крштења даје обележје целокупној хришћанској религији као религији избављења, очишћења, спасења, освећења, увођења у вечни живот.

У погледу неопходности Свете тајне крштења Спаситељ је у разговору са Никодимом рекао: „Заиста, заиста, кажем ти, ако се ко не роди водом и Духом, не може ући у царство Божије“ (Јов. 3 : 5). Пре свога вазнесења на небо Господ је рекао ученицима: „Ко поверије и хрсти се — биће спасен, а ко не поверије — биће осуђен“ (Марко 16 : 16).

Дешава се, понекад, да свештеник буде позван да изврши опело над млађим особама које нису биле крштене. На велику жалост рођака, свештеник се у таквим случајевима не може одазвати, јер преминуле особе нису и биле чланови Христове Цркве.

Крштења су вековима обављана на Ускрсу, на празник Христовог вакрсења, на свету Пасху.

Ускршњи опходи око храма, који су се и до данас задржали у Цркви, нису ништа друго него остатак лијгија новокрштених, „новопросветље-

них", које су се обављале од воде у којој су крштавани па до црквене заједнице, у којој су ови новокрштени по први пут учествовали у пасхалној трпези васкрслог Христа, у тајни Светог причешћа.

На тај начин ускршња литија је и данас за нас подсетник да смо и ми крштени, да се и ми такође крећемо из овога света према Божјем царству, да бисмо јели и пили „за царском трпезом” заједно са васкрслим и прослављеним Христом. И, заиста, ми то и чинимо, јер смо у тајни крштењу били сахрањени са Христом и васкрсли смо са Њим у новом животу.

И данас у цркви свеноћно бденије уочи Велике суботе, благословеног одмора пре ускршње недеље, још увек подсећа на литургију крштења. Целокупна служба се састоји од елемената крштења узетих из православног предања. Ту су укључена и

два читања, једно из посланице свега апостола Павла Римљанима, а друго из Матејевог еванђеља, која се односе на заповест Господу:

„**Зато идите и начините све народе мојим ученицима крстећи их у име Оца и Сина и Светога Духа, учећи их да држе све што сам вам заповедио; и ево ја сам с вама у све дане од свршетка света**” (Мат. 28 : 19—20).

Задржако се и до данас јубичајени поступак да се о великим празницима, као нпр. на Ускрс на литургији пева уместо „Свјатиј Боже” стих

„**Јелици во Христа крестисте сја, во Христа облекостесја, Алилуја! — Јер сви ви који сте у Христа крштени — у Христа сте се обукли, Алилуја!**” (Гал. 3 : 27).

На тај начин велики празници Цркве потврђују чињеницу да је крштење центар хришћанског живота исто тако као што је Ускрс центар хришћанске вере. И заиста, хришћански живот не може да постоји уколико, пре свега, не буде остварено рођење кроз свету тајну крштења. А не може бити рођења, односно „поновног рођења”, без претходног умирања. А нема ни рођења ни смрти, која је стварна, своопшта и свеобухватна, мимо смрти и васкрсења Сина Богјег Исуса Христа у људском телу.

Према томе, вода крштења је гроб и утроба. У њу смо погружени (урођени) одлазећи са Исусом у смрт, да бисмо са Њим васкрсли у нови живот; просвећени и обучени за вечност у одећу спасења, постајемо нови људи у васкрслом Христу. Крштење је заиста наш Ускрс.

Иисус син Сирахов желећи да опева славне мужеве, своје претке по њиховим поколењима (Сир. 44:1), каже за Давида да је „у сваком свом делу славио свегог Севишињега похвалним речима. Певао је од свег срца и љубио свога Творца. Пред жртвеник је поставио певаче да својим гласовима учине песму милозвучном. Учинио је да празници буду свечани и одредио им времена током године. Прослављао је свето име Господње, а светишиће се орило од раног јутра” (Сир. 4:68—10). Морало се орити јер је „Давид са војводама изабрао за службу синове Асафове, Еманове и Једутунове, који ће заносно певати хвалу уз китаре, харфе и кимвале”, и „беше их, увежбаних да певају песме Јахвеу, две стотине осамдесет и осам, све самих уметника” (1. Дневн. 25:1—7).

Песме, које је испевао Давид, скучљене су у збирку коју су обогатили други песници: Корејеви синови,

Асаф, Соломон, Мојсеј, Јеремија, Агјел Захарија и други који се поименце не спомињу. Песничко стваралаштво, започето у доба Давида, није усахло ни за време вавилонског заточеништва и персијске епохе, па је од мноштва песама јеврејске религиозне поезије постепено формирана збирка (вероватно у трећем веку пре Христа), која је ушла у старозаветни канон под називом „Сефер техилим” (књига химни) или једноставно „техилим”, што су Седамдесеторица преводиоца превели са „Вивлос псалмон” или „Псалми” или „Псалтирион”. Иначе реч „Псалтирион” означава жичани инструмент уз који су певани псалми приликом различитих празника и обреда. Из превода Седамдесеторице назив „Псалми” доспео је и у Свето писмо Новога завета (Лука 20:42; 24:44; Дела ап. 1:20; 13:33); у Ватиканском кодексу књига од стотедесет песама има наслов „Псалми”, а у Александријском кодексу „Псалтирион”.

ЕПИСКОП ШУМАДИЈСКИ САВА

Псалтир на српском језику

Народна душа жели да својим са временим језиком хвали Господа, да му се у радости радује, у невољи пожали и обрати у свакој прилици свога живота

Давид с харфом — рад Јована Клајића (око 1844. г.)

С обзиром на дубоку старину писалмистичке поезије број од стопедесет у Псалтиру сачуваних песама је мали. Стопедесет канонских писалама представљају само један део богате литургичке поезије. Разлог томе лежи у чињеници да су скупљачи писалама после повратка из вавилонског заточеништва у измењеним животним приликама и околностима били заинтересовани само за оне писалме које су могли да примене у новом храму у Јерусалиму и у синагогама. Познато је да је приликом освећења храма певан 30. писалам, а приликом приношења захвалне жртве 100. писалам, суботом 92. писалам, а у први дан седмице 24. писалам, понедељком 48. писалам, средом 94. писалам, петком 93. писалам, а према старом латинском и јерменском преводу писалам 81. четвртком. Ови писалми су певани приликом свакодневне јутарње жртве која се спаљивала, „тамид”, па су зато и названи „тамидисалми”. У синагогама у празничне и радне дане верници су одређене писалме читали као молитве.

Сталном литургичком употребом и преписивањем писалми су претрпели извесну језичку и стилску измену, али је већина ипак у суштини сачувала своју првобитну форму. Догодило се да су два писалма спојена у један (пс. 19. и 27.), док су други, који један другом припадају, растављени (пс. 9. и 10.; 42—43.). У преводу Седамдесеторице су 9. и 10., па и 114. и 115. писалам сјединjeni у један, а

116. и 147. подељени су у два писалма, тако да се нумерација од писалма 9, 22—146, 11 не слаже са нумерацијом у јеврејском тексту.

Стопедесет писалама су по аналогији са законским књигама подељени у пет књига. На крају сваке од њих налази се литургичка доксологија. У последњој књизи цели, последњи, стопедесет писалам представља завршну доксологију. Прва књига обухвата пс. 1—41; друга књига пс. 42—72; трећа књига пс. 73—89; четврта књига пс. 90—106; пета књига пс. 107—150.

У погледу садржине песаме Псалтира могу се сврстати у десет врста: 1) химне којима песник изражава своје осећање радости и дивљења због Божије мудрости и величанства, које се одражава у природи и историји; 2) захвалне песме којима се изражава захвалност Богу за његова много-бројна доброчинства; 3) јадиковке поводом разних недаћа, којима се у посту, молитви и покајању призива Божије милосрђе; 4) покајнички писалми у којима песник саосећа са гресима народа и појединача, тражеши да га Бог оснажи за борбу против зла у свету; 5) поучни писалми којима се изражава љубав и оданост Божијем закону; 6) осветнички писалми одају негодовање па и мржњу према песниковим личним непријатељима и непријатељима израиљског народа; 7) ходочаснички писалми, које певају побожни ходочасници идући у јерусалимски храм; 8) месијајски писалми говоре о животу, страда-

давид са харфом, свирањем развесељава сетног цара Саула (према Јаку. Самуиловој 16:23) — део српског сликара Јована Клајића, представника епохе романтизма у српском сликарству. Ј. Клајић је рођен у Новом Саду 1815. Завршио сликарску академију. Највише је радио иконостасе по сеоским црквама Бачке, а ретко историјске композиције и портрете. Умро је 1883. у Турији, у Бачкој.

Сматра се да је слика „Давид са харфом“ настала у време бечког школовања Ј. Клајића (вероватно до 1844. г.), спајајући у себи карактеристике класицизма и романтике. Клајићевим религијским композицијама владају строга уравнотеженост композиције, простудирано покрета, пажљivo дорађени цртеж, истицање пластичних ефеката, који треба да замене раније барокно, светло-тамно сликарство и његову колористичку узнемиреност. Стварањем Ј. Клајића, у коме се упорно одржава традиција класицистичког сликарства, тачније његове бидермајерске варијанте, употпуњује се занимљива слојевитост српског романтизма. Ова слика чува се у Народном музеју у Београду (вел. 70 × 58 см).

њу и слави Месијиној; 9) есхатолошки писалми указују на силу свемогућег Бога, која ће се показати у последња времена; 10) царски писалми се односе на различите прилике у животу и раду цара.

Опште узвеши писалми су непосредни, песнички излив људског срца пред Богом као одговор на различите животне прилике у условљене бојажљивошћу или страхом, слабошћу или одважношћу, усрдним молбама или захвалношћу, патњом или задовољством, или другом неком емоцијом осећајне душе. Иако у њима није садржана сва широта религиозног живота старог Израиља, ипак је ту остало сва дубина и снага вере у Бога која увек подстиче на нови живот, и молитвена побожност чије плодно дејство на верски живот у песми, молитви и изградњи ни до данас није пресахло. То су разлози због којих је Псалтир старозаветна књига којој је Хришћанска црква најпре пришла, тако да су мисли и звуци писалама остали и до данас присутни не само у литургичком животу Цркве (Псалтир је послужио као прворазредни материјал црквеним песницима и ауторима данашњих трију литургија, о чему би се могла написати посебна студија) него и у личном изграђивању побожности, у свакодневном обраћању Богу у часовима патње, невоље или радости. Свето писмо Новога завета потврђује употребу Халел писалама приликом Пасхе и других великих празника (Мат. 26:30). А сам Спа-

ситељ потврђује њихову богонадашност: „То су моје речи које сам изговорио док сам још био са вама, наиме, треба да се испуни све што је за мене написано у Мојсијевом закону, пророцима и псалмима” (Лук. 24:44).

Псалтир је у животу Хришћанске цркве од самога почетка имао врло важну улогу. „На нашим скуповима, каже св. Јован Златоуст, Давид је први, средњи и последњи” (Шеста беседа о покајању). По блаженом Јерониму, тако, „земљорадник за плугом пева Алилуја; жетелац, обливен знојем, теши се псалмима и виноградар са ножем пева нешто од Давида” (Писмо Маркелу, 17/44/). Хришћани као нови Израиљ, духовно постомство Аврамово, пригришиле свом душом оро богонадахнуто песничко дело и задржаше га до данашњега дана у молитвеном животу Цркве. Псалтир је дуго година био „азбука”

црквености, молитвености и писмености. Па и данас то остаје, али под условом да се чита и пева на народном, разумљивом језику. Само тако ће узвишене мисли и осећања, изражена у псалмима, допрети у дубину верних душа и дејствовати на њих онако како су дејствовали током века.

Православни Срби читају Псалтир у српским преводима: 1) епископа бачког Платона (Атанацковића), са црквенословенског језика, /Нови Сад 1857/, 2) Ђуре Даничића, са латинског језика, објављен у српском преводу Библије 1870, и 3) епископа бачког др Иринеја (Кирића) који је објавио превод псалама из Часослова (Богословски гласник 1907, књ. XI, стр. 170—177; 289—297; 369—375; књ. XII, стр. 3—24; 145—163; 273—318; 1908, књ. XIII, стр. 3—19) и превод псалама који су ушли у састав његове књиге „Недеља свете Педесетнице” (Нови

Сад 1942, 417). То је наш најбољи, до сад објављени превод псалама, снабдевен критичким напоменама.

Довољно је и летимично поређење ових превода да би се увидела разлика у тексту и осетила потреба за новим преводима целог Псалтира, и то са грчког и јеврејског текста. На ту потребу указује епископ жички др Николај (Велимировић) у предговору свога издања Даничићевог превода Псалтира (Њујорк 1955). Она се и данас осећа, интензивније и акутније нораније, јер народна душа жели својим савременим језиком да хвали Господа, да му се у радости радује, у невољи покали и обрати у свакој прилици свога живота. Излазећи у сусрет тој горућој потреби, Шумадијска епархија објављује Псалтир на српском језику у преводу са грчког од протојакона др Емилијана Чарнића, професора Богословског факултета.

Црквени живот у области Космаја за време Деспотовине

Насељавање космајске области почело је још из старине, што показују многе археолошке ископине у виду разних алатки и других предмета из римског доба. У том смислу о Космају се изјашњава и др Боривоје Дробњаковић, у свом делу „Космај”, кад каже: „Разне ископине нађене у космајским селима: Неменикућама, Међулужју, Стојнику, Бељини и др. су трагови који говоре о великој стварни насељености тих села (космајских) чак из доба Римљана и из преисторијског доба”. Др Дробњаковић, такође, каже да је литература врло оскудна што се тиче насељености Космаја. Помиње се манастир Павловача.

„У средњем веку о живљу у овим крајевима нема података. Кад су Срби почели насељавати ове крајеве није тачно познато, али их је сигурно било у време косовске битке (1389), јер предање говори да су и одавде коњаници ишли у бој на Косово (Летопис кораћичке цркве). А по Летопису цркве влашканске из села „Кокорина”, данашње Влашке, отишло је седамдесет копљаника у бој на Косово, где су сви изгинули. И овај податак је један прилог томе да су у време косовског боја ови крајеви били насељени. Једно предање је забележио и Јоаким Вујић; оно каже да се на овој планини (Космају) родио

Иван Косанчић, јунак, који је погинуо у косовском боју.

Виднијих трагова о насељености Космаја, о менталитету, црквеном животу, и занимању живља у космајским странама, то јест Космају, имамо тек из доба српске Деспотовине. Нарочито се осећа развијеност верског живота, црквеност народа, чија је душа манастирски дисала и живела, јер се, тада — у време Деспотовине — у Космају помињу манастири Тресије, Кастаљан и Павловач, по народном предању, а и по свим околностима задужбине деспота Стефана Високог.

Деспот Стефан био је главни организатор верског развоја, у времену после косовске битке у Србији, у свим областима које су тада потпадале под Српску државу, па наравно и покретач и подстrekач верског живота и развоја и у Космају, односно, у свим селима „Горњег” и „Доњег” Космаја, како је Космај доцније био подељен по казивању др Б. Дробњаковића. По Дробњаковићу: „На простору Космаја има око тридесет насеља: Амерић, Бабе, Бељина, Влашка, Мала Врбица, Губеревац, Дрлупа, Дучина, Буринци, Велика Иванча, Корачица, Лисовић, Манић, Међулужје, Младеновац (село), Младеновац (варошица), Неменикуће, Парцани, Раља, Поповић, Пружатовац, Рајковац, Раниловић, Рога-

ча, Рожанци, Ропочево, Сибница, Слатина, Сопот и Стојник. Сва ова села називају се „космајска”, а становници „космајци”. Исти писац констатује да је: „Космај за време Деспотовине морао бити насељен, јер је био близу Деспотове престонице (Београда)”.

На основу реченог јасно је да је у време деспота Стефана Космај био прилично добро насељен; пошто му је престоница била у Београду, он је у ове крајеве чешће навраћао, поготово што је у близини манастира Павловца, како кажу историчари Татић и Петковић, био и ловачки замак Деспотов, јер је Деспот у Космај често долазио у лов.

Истина је да је основ верског, црквеног живота и морала, целом српском народу, поставио још Св. Сава својим животом и радом, својим не прекидним мисионарењем и крстарењем кроз народ. Користио је сваку прилику да народ поучи, верски назида и учврсти у свему добром. Надахнут том светосавском вером народ је живео и преживљавао разне невоље, недаће и ратове, и кроз све то своју веру није губио. Тако јаком и чврстом вером био је надахнут и народ преткосовског, косовског периода, па и после косовске битке. Такве одлике вере и морала поседовао је у великој мери и деспот Стефан Лазаревић, кога није збунило ропство под Турцима. У његовим ушима и у ушима народа још увек је од-

звањао ехо речи юсовских јунака: „За крст часни крвцу пролејевати и за своју веру умиријети”. После юсовске битке он ступа на престо и влада уз помоћ своје мајке царице Милице до пунолетства, тј. до 1393. год., а потом преузима власт у своје руке, али слуша и савете мајке, која беше веома умна и добро вођаше све послове. Стефан је морао постати вазал турског султана Бајазита I, уз годишњи данак од четрдесет хиљада дуката.

Својом умешношћу и сналажљивошћу, великим владарским способностима и дипломатијом успео је да среди стање у својој држави, што се тиче политике и безбедности државе, па је затим с великим љубављу почeo да оживљује и да развија верски живот у Србији. Био је и сам необично побожан, што тврде сви историографи (и стари и нови) говорећи о њему само похвалино, иако је он припадао типу владара-витеза. Добар доказ Стефанове побожности и срећених прилика у Србији био је и тај што је он доста допринео да: „процвета српско монаштво крајем XIV и почетком XV века. Србија деспота Стефана била је и уточиште источног монаштва и његов понос”. (В. Марковић).

О томе како је Србија деспота Стефана била уточиште источног монаштва потврђује и Григорије Цамблак кад пише Житије свете Петке; и овако хвали Србију: „У којим странама има толико манастира великих и славних? У којим градовима има тако небројена множина инока, који воде анђелски и небрачни живот и то једни по манастирима, сви као један гледајући, мислећи и дишући и

служећи један другоме за пример и „потписаније” врлине, а други проводећи у небеском мучању, уграђајући „божественому” као серафими и водећи мисаони живот и насладу и о владаоцима молитве непрестано множећи. Где је толико архијереја? Где има толико учређа према Богу и према Божанској? „Где благочестије народа јелико властех и јелико в поручних”? Нигде, одговара Цамблак на ова питања, сем у Србији, где света Петка изволи да пребива” (В. Марковић). Оваква Србија о којој говори Цамблак била је таква заслугом Деспотовом. А, најочитији доказ и највећи пример Стефанове побожности и црквености јесу многе његове задужбине за које Марковић каже: „Деспот Стефан је сазидао Манасију, Каленић, цркве у Београду: „Три Јерарха” и „Св. Николу” и обновио старији манастир Богородице у Београду. Предање приписује деспоту Стефану још и оснивање манастира Винче. Традиција приписује Деспоту и оснивање манастира Тресије под Космајем. Овај се манастир у околини зове и „Високи Стеван” (обновљен је 1709. године). Деспоту се приписује и црквина „Кастаљан” источно од Тресија. Даље, Деспоту се приписује црква или манастир, чије се развалине налазе на месту „Црквине” источно од Аранђеловца.

Процват српског монаштва у XIV и XV веку у Деспотовини и уточиште источног монаштва у Стефановој Србији морале су оставити видне последице у верском погледу и на Космају, јер је Космај био у саставу оне српске државе о којој се најпохвалније изражава Цамблак када пише Житије свете Петке. Не само да је

било виђног верског утицаја на живаљ Космаја из осталих делова и области Деспотове државе, него се и сам деспот Стефан много бринуо да се вера, нада и љубав према Богу, у Космају, свом омиљеном ловишту, што више учврсти и ојача, па је у ту сврху подигао у Космају манастире: Тресије, Кастаљан и Павловић, затим цркву у селу Стојнику, на месту званом „Глава” данашње „Црквине”, и манастир Копорин између См. Паланке и В. Плане, не тако далеко од Космаја. Све је то училио да би нико више удовољио верским потребама живља космајских насеља.

Историјски подаци о Стефановим задужбинама у Космају говоре овако: „Манастир Тресије испод Космаја, у самом подножју Космаја, са његове северне стране, на извору потока Тресија, сада у рушевинама, по народном предању задужбина деспота Стефана. У историјским изворима манастир се први пут помиње 1560. године, као манастир св. Арханђела, јер је посвећен св. Арханђелу. По једном рукописном псалтиру из манастира Хопова, који се налази у Хиландару, забележено је под годином 1641. да је овај псалтир из манастира Тресија. Црква је обновљена 1709. г. трудом игумана Висариона из манастира Раковице код Београда.

Кастаљан, рушевине цркве на источној страни Космаја, у атару данашњег села Неменикуће, према предању задужбина деспота Стефана.

Павловић — црква под Космајем сазидана по свој прилици у доба деспота Стефана, који је једно писмо од 21. новембра 1425. године, Дубровнику писао у „Павловцима”, у којима је несумњиво био и ловачки замак Деспотов. Црква би и по својој архитектури припадала томе времену. Њена је основа у облику триконхоса. Конхе (апсиде) су споља петостране; има и припрату сазидану у исто време када и црква” (В. Петковић).

„Павловић лежи на једном огранку Космаја наднесен над потоком, у средини стрмог усека, који је начинио тај поток. Више њега се уздиже огромна стена, део усека, обрасла младом шумом” (Ж. Татић).

„Мало има историјских података који би казивали кад је тачно саграђен Павловић. Одавде је деспот Стефан писао писмо општини дубровачкој 21. новембра 1425. године. Ови подаци, као и архитектура цркве манастира Павловића, дају нам уверење да је био сазидан у доба Стефана Високог” (Ж. Татић).

Према подацима писаца-историчара (Милићевић, Сима Милутиновић,

Данашњи изглед цркве манастира Тресије

Срећковић) цркву стојиничку на месту званом „Глава” данашњим Црквинама подигао је деспот Стефан Високи, син св. кнеза Лазара. Цркву је Деспот подигао из захвалности Богу што му је даровао победу коју је на овом месту одржао над Бранко-вићима, који су с Турцима били пошли на њега. И сада поље западно од Црквина носи назив „разбојиште”.

Да је првобитну цркву на месту званом „Глава”, садашњим Црквина- ма, сазидао сам деспот Стефан има неколико података. Милићевић у књи-зи „Кнежевина Србија” каже да на-род прича да је ту некад била велика црква коју је подигао деспот Стефан.

„Сима Милутиновић каже да је ту Деспот подигао цркву за спомен победе коју је на том пољу одржао над Бранковићима“ (С. Милутиновић).

„П. Срећковић тврди да је ту био велики и славан манастир у коме је био камен са натписом Облачић Раде. Ова три историјска доказа давољна су да нам потврде једну непобитну истину да је првобитна црква на месту званом „Глава” била задужбина деспота Стефана Високог”. (Летопис цркве стојничке).

Из свега изнегог дâ се закључити да је деспот Стефан као сушта побожност желео да ову пренесе и на све крајеве своје државе, односно на свакију живал. Он је попут неуморног мисионара и пастира крстарио својом државом и утврђивао своју паству-вернике, своје стадо, и своју духовну децу у вери у Бога, у нади према Богу и у љубави Божјој, односно, у свему што је за народ свој, за њихове душе корисно, а Богу угодно. Украшен таквим способностима и врлинама није могао а да и не овековечи своју љубав према Господу и своме народу, нарочито космајском, саградивши им богомолје, где ће се окупљати о празницима и другим светковинама и где ће, уз молитву, благодарити Богу на Његовом дару.

Манастире и црквишта саграђене у Космају деспот Стефан је распоредио тако да не буду далеко готово ни једном насељу Космаја. Тако се Тресије налазе више према насељу Рогача и насељима на тој страни. Ка-сталањ према Неменикућу, а Павловцац у атару села Кораћице. Док је цркву у Стојнику, месту званом „Глава”, сазидао да буде ближа Младеновцу и насељима око њега. А подигавши манастир Копорин показао је да се брине и о вернима ван Космаја, о моравцима и другима, већ према месту где је саграђио остале своје задужбине.

Литовскому князю губе привезено въ сопровождении бригадира Федорова и начальника
Инженерной бригады приказчикомъ письмомъ изъ города Смоленска о томъ
что въ Смоленске на реке Десна построено подъводное укрытие для
одного изъ трехъ пограничныхъ съ российской стороны батарейъ
и наше дружине въ Бородинѣ опровергъ сказанное Николаевскимъ генераломъ
Фельдмаршаломъ Фридрихомъ Бранденбургскимъ генераломъ посла.
Который послалъ Николаеву въ Бородинѣ изъ Франции въ Смоленскъ
изъ вѣтвей сподвижниковъ Николаевъ въ ходе заслужилъ честность и честолюбие.
Однако же Николаевъ въ этомъ бывшемъ Николаевскомъ дѣлѣ не виновъ.
Чтобы и отомстить врагамъ въ сопровождении бригадира Федорова
задонъ въ Ачинскъ привезъ бригадиръ начальникъ Бригады посада Федоръ.
Противъ Николаеву Николаевъ въ ходе заслужилъ рѣчи и мнѣнія. И
зъ которыхъ въ сопровождении посада Федорова тѣмъ Ачинскъ поставленъ въ посадъ
поставленъ въ посадъ Ачинскъ посадъ Федоровъ.

† πνευματικούς εαρίγ. τις. Τιγαλούσης. — 11. —

Писмо са потписом деспота Стефана упућено из Павловца (данас с. Кораћица) кнезу и општини дубровачкој, датирано 21. новембра 1425. године

Најзад, захваљујући неуморном раду деспота Стефана на ширењу вере, просвете, културе и уметности код живља космајских насеља, успео је да од космајца створи људе који су вишег пажње посвећивали духу негога телу, који су водили духовни, скоро монашки живот. А многи су и отишви у монахе. Све је то допринело да су космајци за време Деспотовине, а и дуго после тога, знали за два основна правила у животу: да се пред Богом не огреше и да се пред људима не осрамоће. Та два правила су их чувала од свега неморалног и неваљалог, па су се без бојазни, слободно и радосно окупљали у црквеним портама и око манастира, у празничне дане на молитву, на разговор о свему добром, и да благодаре Богу на свему што им је подарио. Такве православне хришћане, заиста, требало је само пожелети. Стога, није чудо што је Григо-

рије Цамблак говорио сасвим смело, да тако побожних, усрдних људи пре-ма Богу и божанском, никде нема сем у Србији, где св. Петка изволи да пребива. Те се речи, наравно од-носе и на живаль космајских села у време Деспотовине.

Још дуго су људи Космаја после деспота Стефана гајили веру и црквеност, која им је била усађена у срце и њу су преносили са колена на колено. А затим су наишле најезде Турака и других непријатеља, који су порушили дивне богомоље. Народ је морао бежати од непријатеља преко Саве и Дунава и у друге крајеве. Са тим тешким приликама слабила је вера, побожност и црквеност космајског живља. Слабила је али се није угасила, већ је тињала, да би се поново разбуктала, кад су нашли бољи и срећнији дани.

о. Радован Чанчаревић

Лик Вожда Караборђа
са литографије
Анастаса Јовановића

175 година од првог српског устанка

ЕХО ДАВНИНА

Зашто шуми Шумадија?
Зашто с' срди Србадија?
Зашто с' ори из Орашца?
Зашто с' виче из Вишевца?
Зашто с' топи од бола

Топола?

Црно сунце из Шуме изрони
и пробуди срђбу Србинову,
те с' заори из Орашца
и повика из Вишевца:

Узбуните Шумадију,
пробудите Србадију
Орашца — Вишевца
све Србије!
Нек' се ори, нек' се виче
на злотворе народне!

Црно Сунце и Стамбол помрачи
а светлошћу слободе прозрачи
све што, тада,
до коња дорасте!
И отпоче бој!
Окусив слободу,
чудан један сој,
голим рукама стену сломи!
Дахом врелим челик стопи!
Дахом једним намах попи
Слободу!

И смири се Шумадија!
Раз-срди се Србадија!
Од-ори се Орашца!
Утиша се Вишевац!
Оста без бола
Топола!

Душан М. Дачић

ШУМАДИЈИ

Шумадијо, певај сада,
доста си се наплакала,
доста жртви, доста крви
невине си своје дала.

На срцу ми јоште рана
и душа ми тешко пати,
што не могу, Шумадијо,
својом мајком тебе звати.

Славонка сам ал' Српкиња
и осећам с тобом јако:
срећу твоју, и несрећу,
рајско доба и твој пак'о.

Када чујем песму твоју,
срце игра од радости,
а сүзе ми теку саме
од гордости, од гордости!

Поносна сам, што си наша,
то ми име много значи.
Из тебе ми српство мири,
из тебе ми братство зрачи.

6. II 1979. Зорка Тодоровић

Грб из доба Караборђевог устанка састојао се од два символа:

1. први је познати, традиционални народни симбол — крст са четири огњиља (вероватно преузет од Византије);

2. други је мање познат симбол — црна вепрова глава пробијена стрелом (који свакако представља угњетача народа, и за који се зна да се у западним изворима из 15. века налази као симбол који се везује за Србију).

Иако порекло тих символа није са свим објашњено, верни народ им је давао своја тумачења, која би се могла и библијским речима исказати:

1. „Не хвалим се ичим другим сем кристом Господа нашег Исуса Христа“ (Гал. 6:14). „Да не малакшете и не клону душе ваше гледајте на Исуса, који је поднео крст презревши срамоту, и сео с десне стране Божијег престола“ (Јевр. 12: 2—3).

2. „Ко иде за злом, на смрт му је“ (Пр. Солом. 11:19). „Злоба његова обрати се на његову главу“ (Пс. 7:12).

Била је то очигледна порука наде и охрабрења пробуђеном народу.

КАЛЕНИБКА РОЗЕТА

Ево једног прегледног,
ево једног
прихватљивог преплета,
у замршености
модерног света.
Ево украса,
знака,
зрака.

Миодраг — Мија Јакшић

КАЛЕНИБ — 3.

ВЕСТИ ИЗ ПРАВОСЛАВНОГ СВЕТА

Нов православни манастир у Америци

Православни карпаторуски епископ Јован (Цариградска јурисдикција) основао је први манастир своје епархије у Таксидо Парк-у, држава Њујорк, и посветио га Благовестима. За првог настојатеља је постављен архимандрит Никола (Смиско), бив. проф. карпаторуске богословије у Банстауну.

Епархији ове епархије су бивши унијати који су се пре четрдесетак година вратили у Православну цркву. Ова епархија има око 70 парохија у Америци и своју богословију у Банстауну, Пенсилванија, где је и седиште епископа.

Православна Богословија у Саут Канану отпочела 41-ву академску годину

Богословија светога Тихона у Саут Канану, Пенсилванија, ушла је у своју 41-ву годину постојања. У овој богословији је био професор и у њој преминуо епископ Николај. Нова школска година почела је свечаном архијерејском литургијом у којој је узело учешћа 48 ученика ове школе.

Планира се подизање заједничког богослужбеног центра на Синају

Већ годину дана се израђују планови за један заједнички богослужбени центар за православне, мојсијевце и муслимане на Синају. Против овога плана се изјаснио архиепископ сиријски Дамјан, старешина древног манастира Свете Катарине, који се налази на 5014 стопа изнад морске површине на Синају. Архиепископ се такође изјаснио против изградње пута, јер ће на тај начин овај чувени манастир, који чува веома драгоцене старе рукописе и књиге, изгубити свој мир (РНС).

Румунски манастир у Америци се подмилађује

Бивша румунска принцеза Илеана, у монаштву игуманија Александра, основала је, пре једанаест година, у Ел-вид Сити-у румунски православни манастир у саставу тадашње Руске пра-

вославне митрополије. Недавно је се стринство овога манастира добило из Румуније две монахиње: Бенедикту и Виорику, које су срдично поздрављене у овом једином православном манастиру у овом делу Америке, који посвећују припадници свих православних цркви.

Њујоршки митрополит Теодосије у посети Совјетском Савезу

Православни митрополит љујоршка Теодосије недавно је посетио руског патријарха Пимена и грузијског Илијју, а такође и постојеће богословске школе.

Број студената теологије у Академији Св. Владимира расте

Број студената теологије у Православној духовној академији Светога Владимира у Њујорку из године у годину расте. У току ове школске године уписало се 97 редовних и известан број ванредних студената.

Антиохијско село у Америци

На простору од 280 јутара земље, у југозападном делу Пенсилваније, православна сиријанска архиепископија (јурисдикција Антиохијске патријаршије) формирала је „антиохијско село”, које има око педесет зграда. Освећење су обавила два јерарха ове митрополије: Филип и Михаило. На богослужењу је певало око 200 певаца, а присуствовао је велики број верника.

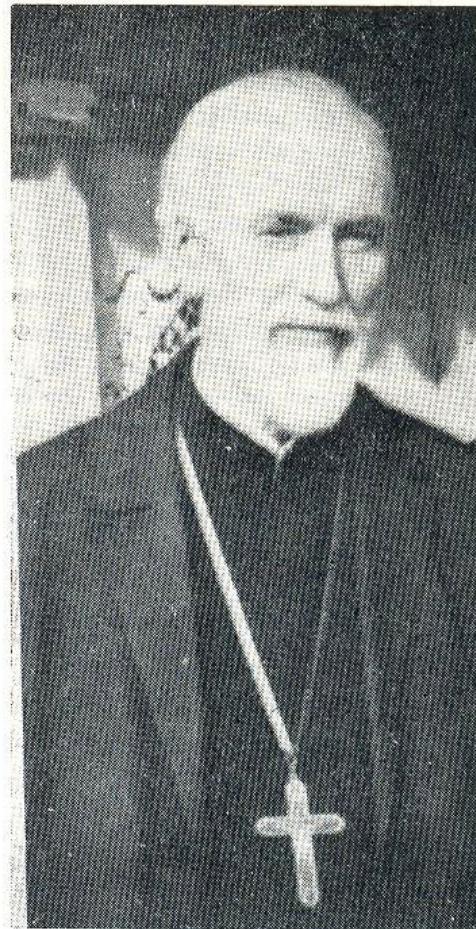
Финска православна богословија прославила шездесетогодишњицу свога постојања

Православна богословија у граду Куопио, Финска, свечано је прославила 60 година од свога оснивања, уз учешће домаћих и страних гостију. Том приликом је протопрезвитер др Александар Шмеман, декан Духовне академије Св. Владимира у Њујорку, саопштио одлуку своје школе о додељивању почасног доктората богословља архиепископу финском Павлу.

Ново издање Библије у Грчкој

Грчка православна црква је одлучила да изда званично издање Библије на старогрчком и новогрчком језику са упоредним колумнама (РНС).

СЕЋАЊА

Протојереј ЖИВАН М. МАРИНКОВИЋ

РЕКТОР БОГОСЛОВИЈЕ У ПЕНЗИЈИ

Дана 26. фебруара 1979. године, највршиле су се пуне три године од смрти почившег ректора Призренске богословије о. Живана Маринковића. Трогодишњи парастос обављен је у Саборном храму у Крагујевцу дана 25. фебруара у 10,30 часова. Парастос је извршио епископ шумадијски Сава са свештенством града Крагујевца, уз присуство родбине, гостију и поштовалаца покојника.

Успомену на покојног Ректора оживео јеprotoјереј-ставрофор Драгомир Крастић, пенз. парох крагујевачки.

По завршеном парастосу епископ Сава је примио у својој резиденцији родбину и поштоваоце покојног ректора Живана, са којима је изменено сећања на уваженог покојника. Том приликом Преосвећени је покренуо питање да се сачини публикација која би поред биографских и библиографских података садржавала и значај животног пута овог врлог српског свештеника и просветног радника.

Око 13 часова Црквена општина у Крагујевцу приредила је ручак-поздаше своме великом добротвору ректору Живану Маринковићу.

Нама, који смо га познавали и ценили његов труд и рад за добро наше Српске цркве у сећању је да је он сав свој живот усмеравао ка једном путу: путу који води у вечни живот. Знајући да ходање по том путу није могуће без примања светих тајни и усвајање светих врлина, отац Живан је до последњег дана свог

земаљског живота, позивао ближње живом и писаном речју, да ово усвоје јер друге алтернативе спасењу нема. Мада је последњих година свог живота био тежак болесник, он и у таквим условима није знао за одмор — када је у питању била борба за спасење људских душа. Неуморан борац против греха — отац Живан је писану и живу реч појачавао постом и молитвом, јер је знао да се поднебесни кнез и његове слуге једино тим оружјем изгоне из људских душа и

прима благодат Ђожа, а круна све га тога је задобијање Царства небеског.

Овај Божји слуга био је и остао узор многобројном српском свештеничком поколењу. Дај Боже да с умноже овакви делатељи у винограду Господњем за добро наше Цркве и спасење наше, а души почивше ректора Живана Маринковића не је вечан покој у Царству Божјем.

Ненад Поповић
дипл. економ. из Сmederev

УПОКОЈИЛИ СЕ У ГОСПОДУ

НИКОЛА СТОЈАНОВИЋ, председник Рачанске црквене општине

Четвртог фебруара 1979. године упокојио се у Господу, у својој 73. години живота, председник Црквене општине рачанске у Рачи, Никола Стојановић, бивши трговац и пчелар. Сахрана покојног Николе обављена је сутрадан 5. фебруара. Опело над његовим одром извршили су: протојереј Стеван Живановић, архијерејски намесник у пензији; протонамесник Славољуб Ветровић; свештеник Драгослав Сенић и свештеник Живомир Поповић. На опелу је одговарао хор из Башњана.

У име Рачанске црквене општине од покојника се оправдио протонамесник Славољуб Ветровић, парох вишевачки. Говорећи о покојном Николи говорник је изнео његове врлине које су га красиле и као човека и као хришћанина, а које је насле-

дио од својих примерних родитеља. Затим је истакао његов рад и труд у Црквеној општини рачанској у којој је, као њен председник провео десет пет година.

Нека га Господ, за сав његов рад за добро Цркве, упише у књигу Живота и дарује вечан покој његовој души.

о. С. В.

ДУШАН КОСТИЋ, потпредседник Епархијског савета Шумадијске епархије у Крагујевцу

Тринаестог марта о. г. упокојио се у Господу Душан Костић, дипл. економиста у пензији и потпредседник Епархијског савета Шумадијске епархије у Крагујевцу.

Рођен у селу Бадњевцу, на домаку манастира Грнчарице од честитих и Цркви врло оданих родитеља оца Михаила и мајке Лепосаве Костић.

Веома рано је остао без оца кога није ни запамтио. Захваљујући својој мајци завршава Војну академију и убрзо добија чин капетана.

Ратне недаће га нису мимошли. Године 1941. бива заробљен и бива спроведен у злогласни Нирибершки логор где је провео пуне две године. По повратку из заробљеништва долази са службом у Крагујевац, завршавајући у исто време ванредно и Економски факултет.

Као високи интелектуалац, а врло одан својој Цркви, све своје способности ставио је на располагање Црквеној општини у Крагујевцу на чијем

је челу, као њен председник, био више година, а затим је изабран за потпредседника Епархијског савета Шумадијске епархије.

Опело над покојником извршио је епископ шумадијски Сава уз саслушање десет свештеника и Ђакона. У свом опроштајном говору преосвећени епископ Сава је истакао врлине које су красиле покојника и његове заслуге како за Црквену општину Крагујевцу тако и за Шумадијску епархију.

Сахрана је обављена у родном месту Бадњевцу. У препуној цркви, после обављеног кратког помена, од покојника се оправдио његов парох свештеник Драгиша С. Јевтић. Потом је уз звуке звона испраћен до бадњевачког гробља од великог броја свих мештана и пријатеља.

Вечан му помен међу нама, а Бог да му души прости!

о. Д. С. Ј.

Неки нови и туђи обичаји кваре наше дobre обичаје

„Ко зна да чини добро,
а не чини, грех му је!”
Сви се морамо заложити
да одбацимо оне обичаје
који се противе нашој вери.

Поштовање према својим умрлим сродницима урођена је особина човекове душе. Та особина је присутна и код данашњег човека. Сви народи и све минуле цивилизације човечанства имале су свој обредни култ сахрањивања својих покојника. Наши преци, стари Словени, имали су посебне обичаје приликом сахрањивања својих покојника. Неки од тих обичаја задржали су се и данас, као што су постављање трпезе приликом сахрањивања умрлих и изношење хране на гробове умрлих.

Те старе обичаје наших предака, који се не противе нашој вери, Црква је прихватила и освештала. Умерене трпезе на сахранама и осталим подушћима наша Православна црква и данас благосиља имајући на уму речи апостола Павла: „Ако дакле једете, ако ли пијете, ако ли друго што чините, све на славу Божију чините” (I Кор. 10:31).

Међутим, данас, када је наш народ постао имућнији — увео је и неке нове и чудне обичаје, а такав је нпр. богато даривање присутних на сахранама. Сви присутни су искићени разнобојним и шареним пешкирима, кошљама, а у последње време ћилимима, ћебадима и јорганима! И када човек посматра тај скуп људи — пита се: на шта то све личи? На све друго може да личи, али на ожалошћене пратиоце умрлога сигурно не личи. Јер уместо само скромне црнине, знака жалости, види се ружно шаренило пешкира и кошља. Из дана у дан те поворке на сахранама су све шареније — искићене разним даровима! А сусед суседу као да тера инат купујући још скupoценије дарове и по-клоне. А све због тога да би се о испраћају њихових покојника причало и препричавало! Таквима апостол Павле каже: „Ништа не чините уз пркос или за празну славу” (Фил. 2:3).

Сви ти нови обичаји наносе нам и моралну и материјалну штету, јер свака сахрана данас кошта преко два

милиона стarih динара! А од свега овога за спасење душе покојника ништа не користи.

По учењу наше Цркве смрт је растанак од тела. Душа се враћа Богу, а тело се предаје земљи где остаје до општег вакрсења мртвих када ће се душа поново сјединити са телом.

За време Поста у Крагујевцу и Светозареву

Причешћивање у Саборном храму у Крагујевцу

Петак, Теодорова субота и Недеља православља су дани када побожни Крагујевчани у дугим редовима, са стриљењем и страхом Божјим, чекају да приступе како исповести тако и св. Тајни причешћа. Непрегледна маса света испуњавала је Саборни храм и порту у току ова три дана. Била је то својеврсна смотра духовног живота овога града.

На Теодорову суботу служио је и проповедао преосвећени епископ Сава. Том приликом рукоположио је за ђакона свршеног богослова Петра Видаковића. У недељу била су два рукоположења. Ђакон Петар Видаковић је рукоположен за свештеника, а

Наша Православна црква освештала је сахрану умрлих свечаним чином опела где се умрли испраћа молитвом Цркве. Верници који том чину присуствују треба молитвено да учествују у испраћају покојника.

А ако би се у неким случајевима поменути обичај схватио као жеља да се помогне породици која је осталла без свога храниоца, онда би ту помоћ требало предати у дому покојника, хришћански скромно и без истичања — онако како нас учи Господ наш:

„Пазите да праведност своју не вршите пред људима, да вас они виде! Иначе нећете имати награде код Небескога Оца. Када, дакле, чиниш милостињу, не труби пред собом, како то чине лицемери у храмовима и по улицама, да би их људи славили. Заиста вам кажем, већ су примили своју плату. А ти кад чиниш милостињу, нека не зна твоја лева рука шта чини десна — да буде твоја милостиња у тајности; и Отац твој који види у тајности узвратиће ти”. (Мт. 6:1—4.)

Када све ово знамо треба тако и да поступамо. Ако ли другачије чинимо, св. апостол Јаков јасно нам каже: „Који зна добро чинити и не чини, грех му је” (Јк. 4:17).

о. Слободан М. Милановић

у чин ђакона је рукоположен Зарије Божовић, дипломирани теолог. Тако је Господ удвостручио ову радост у Шумадијској епархији дарујући јој двојицу нових свештенослужитеља.

Духовна академија у Старој цркви у Крагујевцу

Духовна академија, поводом прославе Недеље православља, одржана је у Старој цркви у Крагујевцу. На академији је певао хор свештеника Шумадијске епархије „Свети Сава”.

Тачно у 16 часова на академију је стигао епископ шумадијски Господин Сава. Мноштво народа дочекало је свога Архијереја образујући ред са обе стране пута, од улазне капије до улаза у цркву. На академију је сти-

гао и епископ врањски Доментијан у пратњи свога ђакона и двојице свештеника из Врања. Проповедао је епископ шумадијски др Сава. Хором је дириговао г. Милош Весин, студент теологије.

По завршеној свечаности прешло се у црквене просторије на послужење које је приредила Крагујевачка црквена општина поводом ове прославе.

Прослава Недеље православља у Крагујевцу

Прославу Недеље православља у граду на Лепеници је ове године преузео на себе свештенички хор Шумадијске епархије „Свети Сава”, који је том приликом својим духовним концертом први пут наступио у Крагујевцу. После свог првог концерта у Светозареву (новембра прошле године), хор је правукао на себе пажњу и интересовање, па је сасвим била разумљива радозналост Крагујевчана пред Недељу православља.

Духовни концерт је одржан у Старој крагујевачкој цркви, која је била препуна верника, као и свих оних који су желели да чују хор. Улазак двојице архијереја: шумадијског др Саве и врањског Доментијана хор је поздравио са „Тон деспотин”, да би се одмах затим наставио програм састављен од пробраних дела духовне музике (Кедров: Оче наш, Станковић: Достојно јест, Ведељ: Разбојника благоразумнаго, Бајић: Свјатиј Боже, Давидовскиј: Ниње отпуштајеши (соло бас М. Весин), Рудиков: Херувим-

За време Духовне академије на Недељу православља у крагујевачкој Старој цркви

Свештенички хор приликом прославе Недеље православља 1979.

ска песма, Бајић: Јако да царја, Максимовић: Свјат, Фатејев: О пресладкиј и всешчедриј Исусе, неп. аутор: Блажен мјук-Головић (соло бас М. Весин), Лаврскоје — Хвалите имја Господње и Бортињанскиј: Многоглеђије.

Хором је дириговао Милош М. Весин, студент теологије из Новог Сада.

Видно место заузела је и упечатљива проповед преосвећеног владике Саве. Владика је на живописан начин објаснио значај и суштину Недеље православља, нарочито нагласивши да православље баш данас тражи искрене и одушевљене вернике који ће

у свако доба и на сваком месту поколебиво посведочити своју одност Храстовој Цркви.

Између хорских тачака било је неколико рецитација и монолога, који су извели чланови ВДС-а Крагујева.

Изузетно леп дан привукао је случајне пролазнике и поподневне шетаче који су веома радознало пролазили цркви, да би затим остали у крају програма.

Хор се представио Крагујевчанима у лепом светлу, да је код многих било интерес за духовну хорску музiku. Управа Старе крагујевачке цркве се показала као добар домаћи

Овогодишња прослава Недеље православља нас уверава у наставак је не лепе традиције.

М. Маринковић

Прва седмица часног поста у Старој цркви крагујевачкој

Верници Старе цркве крагујевачке целу прву седмицу ускршњег поста провели су у припреми учествујући редовно на свим богослужењима, бићи што боље припремили и приспили св. Тајни исповести и приче ћи. Зато је овај храм био редовно сећен од стране верника који су кроз пост и молитву припремали достојно приме „Тело Христово”. Када је дошао петак слило се мноштво верника у овај свети храм и молитвом и страхом Божјим, у вршеном реду, чекали су да приступе светој Чаши причешћа. Тако је било и на Теодорову суботу и у Недељу православља. (У току ова три да-

за свето причешће употребљено је 10,5 литара вина.)

Прва недеља Великог поста у Саборном храму у Крагујевцу

Диван обичај хришћана првих векова, обичај међусобног праштања на почетку овог поста, када се улази у најсветији богослужбени круг године, сачуван је и у Шумадији, а посебно у Саборном храму у Крагујевцу.

На Беле покладе у овом храму служи се свечано вечерње, а после тога чита се молитва пред почетак поста. Преосвећени епископ Сава, тим поводом, одржао је проповед на тему о посту. Затим је уследило међусобно праштање. Сви присутни иду Епископу и свештенству на благослов, а затим моле један другог за опроштај, сећајући се свегда речи нашег Спаситеља: „Јер ако оправштате људима грехе њихове, оправстиће и вама Отац ваш небески” (Мт. 6:14).

За време међусобног праштања за певницом се певају Пасхалне стихире попут старих монаха и испосника.

У Светозареву

Има дана преко године, када наши верници, нарочито посећују своје храмове. Одувек су наши храмови, на Теодорову суботу и Недељу православља, добро посећени, чак препуни.

Са стрпљењем и у примерном реду, са побожношћу и молитвом, приступали су светој Чаши — а томе се учи још од малена

Ретки су православни домови, из којих се нико није причестио, у току ове прве недеље поста. Нарочито је запажено, да се константно повећава број причесника, који се причешћују још у петак на Прећеосвећеној литургији.

На Теодорову суботу Стара црква у Светозареву, била је препуна верника још од 6 часова ујутру, јер су сви они желели да се причесте међу првима. Заиста се треба дивити овим људима, Православним хришћанима, који у препуној цркви, одстоје на молитви и по три пуна сата. Али њихова жеља за светим причешћем и велика љубав према Богу и Његовој цркви, даје им снагу и стрпљења да могу овај умор лако поднети. „Ходите к мени сви који сте уморни и претоварени и ја ћу вас одморити” — поручује нам наш Спаситељ.

После одслужене св. Литургије и одржане беседе служашчег свештеника „О тајни св. причешћа”, причешћивање верника протекло је у највећем реду, јер су сви са страхопоштовањем и побожношћу, приступали св. чаши да приме Тело и Крв Господе Христа.

Осванила је и Недеља православља, народ је рано похитao у храм, да се Богу помоли и достојно прими св. причешће. „Нека ми Свето причешћивање не буде на суд или осуду, већ на исцелење душе и тела”. (Молитва пре причешћа).

Литујију св. Василија Великог служила су двојица младих свеште-

„Ова
чаша
је нови
савез
мојом
крвљу
која се
пролива
за вас”

По Луки
22:20.

ника и њихово складно служење, народ је са великим побожношћу слушао и Богу се молио. Беседио је служашчи свештеник о. Радован Ракић („О Недељи православља”) а по завршеној беседи причешћиван је народ и дељена анафора.

Један од најлепших храмова у Поморављу је Саборна црква у Светозареву. Црква својим звоником доминира градом и није случајно назvana „Лепотицом Поморавља”. Сада се ради на њеном унутрашњем улепшавању тј. живописању. Надамо се да ће радови бити завршени за годину дана, тако да ће Саборна црква заблистати новим фрескама и још више окупљати своје вернике, чијим се прилозима и улепшава овај св. храм и дом Господњи.

Петак прве недеље поста, Теодорова субота и Недеља православља, сва три дана, црква је била препуна верника, који су желели да приме св. причешће. На Теодорову суботу два свештеника су причешћивали народ, а такође и сутрадан у недељу.

На жалост и ове, као и ранијих година, запажено је, да се мањи број верника исповеда пре св. причешћа, што нам указује да морамо више објашњавати, тумачити и истицати значај св. тајне исповести.

ПРЕПОРУЧУЈЕМО ВАМ НОВЕ КЊИГЕ

Миодраг Ал. Пурковић: КНЕЗ И ДЕС-
ПОТ СТЕФАН ЛАЗАРЕВИЋ (у додат-
ку: I — Око једне минијатуре Мин-
хенског псалтира, II — Срби и Сабор
у Констанци.) Стр. преко 150. Илус-
тровано. Цена: 120,00 дин.

Издавач: Свети архијерејски синод
Српске православне цркве,
Улица 7. јула бр. 5. 11000 Београд.

Др Лазар Милин: НАУЧНО ОПРАВ-
ДАЊЕ РЕЛИГИЈЕ, Апологетика књига 3. ОСНОВНЕ ИСТИНЕ РЕЛИГИЈЕ
(I Могућност доказа за постојање Божје,
II Докази за постојање Божје,
Божја својства, Догма о Светој Тројици). Стр. преко 350. Цена: 140,00 дин.
До сада су изашле:

Књига 1. ПОЈАМ О АПОЛОГЕТИЦИ.
ПРЕГЛЕД АПОЛОГЕТСКЕ ЛИТЕРА-
ТУРЕ КРОЗ ИСТОРИЈУ. О РЕЛИГИ-
ЈИ УОШТИЕ (Цена: 80,00 дин.)

Књига 2. ИСТОРИЈА РЕЛИГИЈЕ (Це-
на: 120,00 дин)

Све три књиге истог аутора издало
је „Православље“ — новинско изда-
вачка установа Српске патријаршије,
Улица 7. јула бр. 5, 11000 Београд.

Нашим читаоцима такође препоручу-
јемо књигу др Л. Милина РАЗГОВО-
РИ О ВЕРИ (Апологетска читанка) од
које је на складишту остао још само

мали број примерака. Књига је ма-
њег формата а има око 450 стр. Цена:
60,00 дин.

Издавач: Св. архијерејски синод
СНЦ, Улица 7. јула бр. 5, 11000 Бео-
град.

ИЗ ХРИШТАНСКОГ СВЕТА

Обновља се катедрала мађарских
кардинала

Обновља се римокатоличка катедра-
ла у Естергому (Острогону) при којој је седиште мађарских кардинала,
а која је била оштећена у току по-
следњег рата. Црква је дуга 118, а
висока 72 метра. Мађарска влада је
дала 60 милиона форината за обнову
ове цркве, а обећала је 5 других ми-
лиона форината за обнову кубета.
Црква је била ослобођена царине
приликом увоза 6000 делова за обно-
ву оргуља, мрамора из Италије и
златних листића из Беча.

У овом граду, који лежи на обали
Дунава, и сада постоји српски пра-
вославни храм Св. арханђела Михаи-
ла (1968.) у којој је патријарх српски
Арсеније III Црнојевић насликан у
архијерејском орнату са ореолом.

Каленић

ГОДИНА I
3/1979.

издаје Српска православна
епархија шумадијска.

Излази шест пута годишње

Уређује одбор. Главни и
одговорни уредник:

Драгослав Степковић

Уредништво и администрација:
„Каленић“, Маршала Тита 69,
34000 Крагујевац
Телефон: 034/26-42

Текући рачун: „Каленић“:
издавачка установа Епархије
шумадијске. Број жиро рачуна
61700-620-16-80691-14-62-00684-1
Југобанка — Крагујевац

Штампа: РО „Сава Михић“,
Земун, Маршала Тита 46—48.

Тираж 5000 примерака

Цена: 6,00 д. по примерку

Годишња претплата 35,00 д. а за
иностранство: 5 америчких долара

„Ако Господ хтедне, живећемо и учинићемо ово“

(Јак. 4:15).

10. маја

СЛАВА СВЕШТЕНИЧКОГ ХОРА
ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ У
СМЕДЕРЕВСКОЈ ПАЛАНЦИ

Свештенички хор Шумадијске
епархије „Свети Сава“ просла-
виће своју другу славу на дан
Спаљивања моштију св. Саве у
Смедеревској Паланци.
Архијерејска литургија тога да-
на почиње у 9 часова, а после
ње освећење жита и резање
славског колача.

На литургији пева хор „Све-
ти Сава“.

13. маја

ОСВЕЋЕЊЕ НОВОГ ЗВОНИКА
У ГЛИБОВЦУ

У недељу 13 маја о.г. епископ
Сава ће служити архијерејску
литургију у Глибовцу, близу
Смедеревске Паланке, а по-
том осветити нови звоник. Ли-
тургија почиње у 8 часова.

27. маја

ОСВЕЋЕЊЕ
НОВОПОДИГНУТОГ ЗВОНИКА
У ОПАРИКУ

У недељу пред Спасовдан епис-
коп Сава ће служити литурги-
ју у Опарику, близу мана-
стира Каленића, и осветити но-
ви звоник.

31. маја

ХРАМОВНА СЛАВА У БАЧИНИ
На Спасовдан ће се ове године
служити архијерејска литургија
у Бачини, а после литије
осветити новоподигнути паро-
хијски дом.

Литургија почиње у 8 часова
изјутра.

3. јуна

ОСВЕЋЕЊЕ НОВЕ ЦРКВЕ
У СТРИЖИЛУ

На дан Светих цара Константи-
на и царице Јелене епископ Са-
ва ће осветити нову цркву у
Стрижилу, која је подиг-
нута настојањем и жртвама та-
мошњих верника. Освећење
храма почиње у 8 часова из-
јутра.

11. јуна

СЛАВА СТАРЕ ЦРКВЕ
У КРАГУЈЕВЦУ

Стара црква у Крагујевцу,
задужбина кнеза Милоша, про-
славиће своју храмовну славу
— Други дан Духова. Архије-
рејска литургија почиње у 8.30
часова.